

АНОТАЦІЯ

Сасько М. Р. Ідеї апокаліпсизму та катастрофізму в фортепіанному мистецтві ХХ – початку ХХІ століть. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття наукового ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). – Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, Міністерство культури та інформації політики України, Львів, 2023.

Зміст анотації. Тема кінця світу хвилювала людину ще з архаїчних часів, коли у процесі еволюції вона вийшла з первісного ладу існування та усвідомила конечність свого буття. Есхатологічний образ Апокаліпсису, який розглядається у Об'явленні, пройшовши крізь горнило часу та історії, не втратив свого статусу і залишається актуальним для пост-християнського, секуляризованого соціуму ХХ-ХХІ століть. Важливу роль у цьому відіграв той факт, що апокаліптична тематика була вплетена у саму європейську свідомість під час її становлення. Проте, упродовж історії людства, семантична природа концепції Апокаліпсису видозмінювалась та трактувалась суспільством не лише крізь призму релігійних текстів, але й знаходила своє тлумачення у роботах видатних філософів чи письменників. Ті мислителі, що апелювали до цієї тематики, відображаючи плинність часу, водночас демонстрували плинність соціального устрою, зміну релігійних та політичних укладів, еволюцію свідомості людини. Звідси виходить, що герменевтика апокаліпсису поступово відділилась від виключно релігійного світосприйняття та постала не тільки у якості частини християнської релігії. Таким чином, займаючи важливе місце в ряді онтологічних проблем, тема кінця світу, безпосередньо впливаючи на саме суспільство знайшла своє відображення у різних видах мистецтва, зокрема й в музиці. З огляду на це інтерес дослідника полягає у тому, щоб розкрити інтерпретаційні варіанти тлумачення апокаліптичної тематики композиторами, зосереджуючи особливу увагу саме на музичній творчості ХХ

та ХХІ століття в контексті фортепіанного та камерного репертуару. Це в свою чергу обумовлює **актуальність** цієї роботи полягає не лише у демонстрації нерозривного взаємозв'язку політики та релігії ХХ століття, їх впливу на соціальний устрій та на світогляд видатних митців; не лише у висвітленні поступового ототожнення Апокаліпсису з катастрофою, що безпосередньо віддзеркалилось на мистецтві ХХ століття; але й у тому, що тема втілення ідей апокаліпсизму та катастрофізму в музичному мистецтві, яка досліджується у цій роботі, суголосна з тією реальністю, в якій Україна перебуває сьогодні.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. У вступі сформульовано мету, завдання, наукову новизну, методологічні параметри дослідження, визначено підходи до вирішення завдань. У висновках узагальнено результати проведеної роботи.

У першому розділі крізь призму есхатологізму розглядається історія людства в контексті міфологічного, релігійного та філософського дискурсів.

Другий розділ описує різні варіанти відображення апокаліптичної та катастрофічної тематики у образотворчому та театральному мистецтвах, літературі. Чималу увагу приділено розгляду методів втілення вищезгаданих ідей в контексті розвитку та становлення музичного мистецтва упродовж історії людства, зокрема під час ХХ-ХХІ століть.

Третій розділ містить особливості втілення апокаліптичних та катастрофічних ідей в фортепіанній та камерній музиці на прикладі творів таких композиторів, як Петеріс Васкс та Олів'є Мессіан. Крізь призму апокаліптичної регенерації розглядається історія розвитку українського мистецтва у ХХ та ХХІ століттях; важливий акцент стоїть на дослідженні творів українських композиторів, що відображали катастрофічні події, які відбувались у ХХ століття та відбуваються зараз.

Висновки містять результати проведеного дослідження та опис їх важливості для розуміння особливостей інтерпретації творів різних композиторів ХХ та ХХІ століття, які є музичними рефлексіями на катастрофічні події, що відбувались та продовжують відбуватись сьогодні.

Метою дослідження є концептуальне осмислення ідей апокаліпсизму та

катастрофізму в музичному мистецтві ХХ століття на прикладі фортепіанних та камерних творів.

Наукова новизна. Робота спирається на актуальні філософські і музикознавчі праці, в ній запропоновані інтерпретаційні моделі музичного мистецтва ХХ та ХХІ століття на основі вибудованих в дослідженні висновків. Передбачається, що в контексті українського виконавського музикознавства робота є перша, в якій проведений виконавський аналіз фортепіанних творів на базі праць з есхатології, філософії, та музикознавства в комплексному підході.

Практичне значення роботи полягає у тому, що матеріали дослідження можуть використовуватись у лекціях з: фаху (спеціальний інструмент «фортепіано») та камерного ансамблю, «Музичної інтерпретації», «Філософії мистецтва» для студентів мистецьких закладів вищої освіти.

Ключові слова: есхатологія, апокаліпсис, катастрофізм, музичний твір, камерна музика, фортепіанне виконавство.

SUMMARY

Sasko M. R. The ideas of Apocalypticism and Catastrophism in the Piano Art of the 20h to Early 21st century. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Qualifying research paper for obtaining the degree of Doctor of Arts in specialty 025 “Musical Art” (field of knowledge 02 “Culture and art”) Mykola Lysenko Lviv National Music Academy. Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. Lviv, 2023

Abstract content. The end-of-the-world theme has long concerned humanity, emerging from our departure from an original state of existence and our awareness of the finite nature of life. The eschatological concept of the Apocalypse, as depicted in the book of Revelation, has endured through time and remains pertinent in the post-Christian, secularized society of the 20th and 21st centuries. Its significance was deeply embedded in European consciousness during its development. However, over the course of human history, the understanding of the Apocalypse has evolved, not solely confined to religious texts but also interpreted by influential philosophers and

writers. These thinkers, while contemplating the passage of time, mirrored the shifts in societal systems, religious and political structures, and the evolution of human thought. Consequently, the interpretation of the apocalypse gradually moved beyond religious confines, emerging as more than just a facet of Christian belief.

The theme of the world's end, integral to many ontological inquiries, directly influences society and is reflected across various art forms, particularly in music. This prompts researchers to explore the diverse interpretive approaches composers have taken regarding apocalyptic themes, with a focus on the musical works of the 20th and 21st centuries in piano and chamber music repertoires.

This investigation's **relevance** extends beyond demonstrating the interplay between 20th-century politics, religion, societal structures, and the perspectives of influential artists. It also highlights the gradual association of the Apocalypse with catastrophe, which resonates strongly in the art of XX's century. Rather, it also resides in the embodiment of apocalyptic and catastrophic ideas in musical art, as explored in this work, which resonates with the reality in which Ukraine exists today..

This research comprises an introduction, four chapters, conclusions, and a bibliography. The introduction outlines the research's goals, tasks, scientific innovations, and methodological parameters, while also defining various approaches to addressing these tasks. The conclusions summarize the findings of the work.

The first chapter, through the lens of eschatology, examines the history of humanity in the context of mythological, religious, and philosophical discourses.

The second chapter describes various depictions of apocalyptic and catastrophic themes in visual arts, theater, and literature. Considerable attention is devoted to examining the methods of embodying the aforementioned ideas in the context of the development and formation of musical art throughout human history, particularly during the 20th and 21st centuries.

The third chapter contains the peculiarities of embodying apocalyptic and catastrophic ideas in piano and chamber music, using works by composers such as Peteris Vasks and Olivier Messiaen as examples. Through the prism of apocalyptic regeneration, the development of Ukrainian art in the 20th and 21st centuries is

explored. Significant emphasis is placed on investigating the works of Ukrainian composers that reflected catastrophic events occurring in the 20th century and continue to unfold today.

The research's purpose is to conceptually grasp the notions of apocalypticism and catastrophism within 20th-century musical art, focusing on piano and chamber works as illustrative examples.

In terms of **scientific innovation**, the work builds upon current philosophical and musicological literature, proposing interpretive models for 20th and 21st-century musical art based on the research's conclusions. It is posited that within the context of Ukrainian performance musicology, this work stands as the pioneering endeavor conducting a performance analysis of piano compositions grounded in eschatological, philosophical, and musicological works within a comprehensive framework.

The **practical significance** of this research lies in its potential versatile applications within the realm of contemporary performance, music interpretation lectures, and the philosophy of music, especially within higher education institutions focused on artistic education.

Keywords: eschatology, apocalypse, catastrophism, music piece, chamber music, piano performance.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

1. Сасько М. Ідеї апокаліпсизму в музиці Олів'є Мессіана / Максим Сасько. Креативний простір: електрон. наук. журн. – 2023. – №16. – С. 17–20.
2. Музичне мистецтво у дзеркалі апокаліптичних та катастрофічних очікувань. Grail of Science : inter. Scientific journal. – 2023. – №34. – С. 403–411.
3. Методична розробка спеціального курсу «Пост-апокаліптичні образи у творах Петеріса Васкса»

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Кваліфікаційну наукову працю обговорено на засіданнях кафедри спеціалізованого фортепіано. Матеріали дослідження викладені в доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях. Виконано чотири концертних програми.

1. Квартет на кінець часу Олів'є Мессіана як глокальне явище у просторі ХХ століття. XXX International scientific and practical conference “Interactions of society and science: problems and prospects”. London, 2021. P. 50-51
2. Опера «Лулу» та «Воцек» Альбана Берга як відображення соціуму ХХ століття – Science and Practice: Implementation to modern society., 2021 [Електронне джерело]. Режим доступу до ресурсу: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/13212>
3. Композиторська творчість ХХ століття як резонанс есхатологізму епохи – Міжнародний науковий форум «Музикознавчий універсум молодих». 22-23 січня, 2021. С.129-131

АПРОБАЦІЯ ТВОРЧОГО МИСТЕЦЬКОГО ПРОЄКТУ У КОНЦЕРТАХ, ВИКОНАНО ТАКІ ПРОГРАМИ:

1. «Краєвиди випаленої землі».

Великий зал ЛНМА ім. М. Лисенка. 27.12.2022 р.

Перша програма: Людвіг ван Бетовен. Соната для фортепіано До-мінор, ор. 111; Петеріс Васкс. Фантазія для фортепіано у трьох частинах «Краєвиди випаленої землі». Виконавець: Максим Сасько (фортепіано).

Друга програма: Петеріс Васкс. Квартет для скрипки, альту, віолончелі та фортепіано. Виконавці: Анна Бура (скрипка), Роман Жарковський (альт), Оксана Литвиненко (віолончель), Максим Сасько (фортепіано).

2. «Nox Aeterna».

Дзеркальна зала Львівського театру опери та балету ім. С.

Крушельницької. 27.09.2023р.

Третя програма: Борис Лятошинський. Фортепіанний цикл
«Відображення» ор. 16; Олів'є Мессіан. Погляд №18 «Я сплю, але моє серце
все бачить» з циклу «Двадцять поглядів на немовля Ісуса»

Четверта програма: Валентин Бібик. Тридцять дев'ять варіацій на тему
Dies Irae ор. 97. Виконавець: Максим Сасько (фортепіано)